

Jacek Smyczyński*

Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie

ORCID: 0000-0001-7156-5461

Krzysztof T. Kociołek**

Punkt kontaktowy Błękitnej Tarczy, Kraków

ORCID: 0000-0002-3972-3578

**Przygotowanie straży pożarnej do prowadzenia działań
ratowniczo-gaśniczych w obiektach zabytkowych –
krótka analiza ofert i programów szkolenia**

Preparing firefighters for rescue and firefighting operations
in historic buildings – a brief analysis of training offers
and programs

Wstęp

Niespodziewanie ochrona zabytków w ostatnim czasie zyskała bardzo na znaczeniu, szczególnie w aspekcie zagrożeń czasu wojny, czego jeszcze rok temu niewielu mogło przewidzieć. Śledząc na bieżąco wydarzenia w Ukrainie, nie sposób postawić pytania, czy jesteśmy przygotowani do działań w zakresie ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego. A czy jesteśmy przygoto-

---

* **Jacek Smyczyński:** bryg. mgr inż. Wydział Centrum Szkolenia Ochrony Ludności i Dóbr Kultury, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, e-mail: jsmyczynski@sapsp.pl

** **Krzysztof T. Kociołek:** st. bryg. w st. spocz. mgr inż. poż., Punkt kontaktowy Błękitnej Tarczy, Kraków, e-mail: ktk@ktk.net.pl

wani do ratowania naszego dziedzictwa materialnego w sytuacji wystąpienia jakiegokolwiek kryzysu? Czy służby ratownicze w Polsce będą umiały przeprowadzić profesjonalne działania ratowniczo-gaśnicze w sytuacji, w której będzie potrzeba ugasić pożar zabytkowego obiektu oraz ewakuować z niego ruchome muzealia. Patrząc przez pryzmat wieloletniego doświadczenia Szkoły Aspirantów PSP (SA PSP) w Krakowie w tym zakresie, należy odpowiedzieć twierdząco: zrealizowane od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku kilkanaście międzynarodowych konferencji tematycznych, szkoleń i warsztatów organizowanych dla odbiorców z wielu sektorów, udział strażaków z SA PSP w Krakowie w niezliczonej liczbie przedsięwzięć dają nadzieję. Jednak nasze wątpliwości budzi zakres wiedzy i umiejętności przekazywanych strażakom jednostek ochrony przeciwpożarowej, a szczególnie strażakom Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczej Straży Pożarnej, którzy najczęściej jako pierwsi realizują działania ratownicze na obiektach zabytkowych. Czy zrobiliśmy wszystko, co możliwe, aby ich odpowiednio do tych specyficznych działań przygotować?

Podmioty zaangażowane w ochronę zabytków

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych) polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Przedsięwzięcia te realizowane są przez:

1. zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych – w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
2. podwyższenie gotowości – wprowadzanej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia przez właściwe organy kierowania kryzysowego,
3. reagowanie – w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,

4. zabezpieczenie i dokumentowanie – po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.

Za realizację powyższych działań, w ramach zadań obrony cywilnej, odpowiedzialne są organy administracji publicznej odpowiednich stopni i kierownicy jednostek organizacyjnych posiadających zabytki. Jednak punkt 3 sugeruje, że w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej w działania te powinny się włączyć także, wskazane w Ustawie o ochronie przeciwpożarowej (Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej) do prowadzenia działań ratowniczych, jednostki ochrony przeciwpożarowej. Ale – i tutaj ponownie powtórzmy zadane wcześniej pytanie – czy strażacy jednostek ochrony przeciwpożarowej posiadają odpowiednią wiedzę i umiejętności praktyczne, aby działania w obiektach zabytkowych prowadzić w sposób profesjonalny?

Specjalistyczna wiedza w tym zakresie jest oferowana przez wiele instytucji i ośrodków szkoleniowych w ramach prowadzonych studiów na różnych poziomach, szkoleń, kursów, konferencji oraz seminariów tematycznych, a także przez szeroko rozumiany system szkolenia i doskonalenia zawodowego PSP (Bednarek, Bielicki, 1997). Jednak czy w zakresie tej oferty znajdziemy aspekty rozpoznania, prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych, taktyki działań ratowniczych i gaśniczych, właściwego doboru środków gaśniczych, ewakuacji osób i mienia, a także dowodzenia działaniami ratowniczymi i współpracy z właścicielem lub posiadaczem zabytku oraz konserwacji ratunkowej na miejscu zdarzenia?

Pośród wyższych uczelni (państwowych i prywatnych) kształcących na różnych formach studiów w zakresie szeroko pojętej wiedzy z zakresu ochrony (oraz konserwacji) zabytków i ochrony dziedzictwa kulturowego nie znaleziono uczelni w pełni ukierunkowanej na zagadnienia ochrony dóbr kultury przed zagrożeniami pożarowymi i innymi miejscowymi, a także przed kradzieżą, dewastacją i działaniami terrorystycznymi oraz ewentualnymi zagrożeniami okresu wojny. Przeprowadzona kwerenda dostępnych programów kształcenia oraz opisów studiów oferowanych przez polskie uczelnie wykazała, że oferowane studia obejmują najczęściej tematykę związaną z konserwacją zabytków i zarządzaniem zabytkami, jednak brak jest zagadnień związanych

z przygotowaniem obiektów i zbiorów do sytuacji kryzysowych, biernymi i czynnymi zabezpieczeniami przeciwpożarowymi, wyposażenia w urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice oraz zasadami postępowania w sytuacji kryzysowej i zasadami postępowania osób wyznaczonych do zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników oraz innych osób przebywających w obiektach, o ewakuacji i zabezpieczeniu zabytków ruchomych nie wspominając. Jediną uczelnią, która jest na etapie przygotowania studiów podyplomowych dla specjalistów ds. ochrony dóbr kultury na wypadek sytuacji kryzysowej i wojny, jest Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni, która w ramach realizowanego projektu edukacyjnego, wspólnie ze Stowarzyszeniem Willa Decjusza w Krakowie oraz Instytutem Kultury Willa Decjusza w Krakowie, przygotowała program studiów (*Ochrona dóbr kultury...*, b.d.) dla specjalistów z zakresu ochrony zabytków.

Jednak elementy prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych na obiektach zabytkowych, aspekty ewakuacji interwencyjnej ruchomych muzealiów oraz ich zabezpieczenie w trakcie prowadzenia działań, współpraca z właścicielami, zarządcami, użytkownikami obiektów zabytkowych oraz posiadaczami zabytków nie tylko w czasie wystąpienia kryzysu, ale jeszcze na etapie planowania działań, są wiedzą specjalistyczną i przeznaczoną głównie dla strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej, gdyż to oni będą realizować działania operacyjne. Prowadzona kwerenda wykazała, że tylko system kształcenia Państwowej Straży Pożarnej zawiera elementy powyższej tematyki, jednak są one bardzo ogólne i domyślać się można, że poszczególni wykładowcy mogą prezentować – w mniejszym lub większym zakresie – tematykę prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych na obiektach zabytkowych. Zakres ten – można przypuszczać – zależy od wiedzy i doświadczenia oraz udziału w tematycznych szkoleniach i konferencjach poszczególnych wykładowców. Uzupełnienie programów szkolenia (Okoń, 2016) na poszczególnych poziomach kształcenia pożarniczego o sugerowane treści i zagadnienia wydaje się konieczne z uwagi na zakres działań prowadzonych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej, w tym głównie przez jednostki organizacyjne PSP oraz Ochotnicze Straże Pożarne.

System kształcenia w Państwowej Straży Pożarnej

Państwowa Straż Pożarna (PSP) posiada własny system kształcenia (Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, 21 września 2020a) i szkolenia. System ten składa się z dwóch podsystemów, z których jeden odpowiada za podwyższanie kwalifikacji ogólnych, przygotowując do zawodu strażaka, technika pożarnictwa lub inżyniera pożarnictwa, natomiast drugi jest związany z podwyższaniem kwalifikacji zawodowych w strukturach PSP. System ten obejmuje również strażaków zatrudnionych w innych jednostkach ochrony przeciwpożarowej. System kształcenia PSP tworzą:

- 17 ośrodków szkolenia w komendach wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej,
- trzy szkoły w randze szkół policealnych kształcące w zawodzie technika pożarnictwa: szkoły aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie i Poznaniu oraz Centralna Szkoła PSP w Częstochowie,
- Szkoła Podoficerska Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy,
- Szkoła Główna Służby Pożarniczej w Warszawie kształcąca na studiach pierwszego stopnia inżynierów pożarnictwa oraz na studiach drugiego stopnia magistrów inżynierów pożarnictwa oraz posiadająca uprawnienia do prowadzenia studiów trzeciego stopnia.

Przyjęty system jest zgodny z powszechnym systemem edukacji, co oznacza między innymi, że jest on otwarty na każdym poziomie dla młodych ludzi starających się związać swoją przyszłość ze strażą pożarną (po wcześniejszym zdaniu egzaminów wstępnych). Ośrodki szkolenia i szkoły PSP realizują kształcenie kwalifikacyjne oraz szkolenia doskonalące, w tym kursy specjalistyczne. Zatrudniają strażaków i inne osoby z przygotowaniem specjalistycznym, a także osoby wspomagające proces nauczania. Wykładowcy rozwijają swoje zawodowe kompetencje na różnego rodzaju konferencjach, szkoleniach, sympozjach i warsztatach. Zajęcia w szkołach PSP są prowadzone w salach wyposażonych w liczne pomoce audiowizualne, a szkoły i ośrodki szkolenia posiadają również poligony pożarnicze.

Kształcenie w zawodzie strażaka

Kształcenie w zawodzie strażaka (Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, 21 września 2020c) odbywa się na podstawie *Programu szkolenia podstawowego w zawodzie strażak* z dnia 30 listopada 2020 roku zatwierdzonego przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej.

Strażacy, którzy ukończą to szkolenie, biorą bezpośredni udział w działaniach ratowniczych, również w obiektach zabytkowych. Na tym etapie kształcenia bardzo ważne jest odpowiednie przygotowanie teoretyczne i praktyczne, uwzględniające podstawową wiedzę i umiejętności konieczne do prawidłowego prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych na poziomie wykonawczym.

Wspomniany *Program szkolenia* zawiera między innymi przedmiot – taktyka zwalczania pożarów, który obejmuje zagadnienia z zakresu ewakuacji osób, taktyki gaszenia pożarów wewnętrznych i zewnętrznych. Należy się zastanowić, czy nie byłoby wskazane uzupełnienie tej tematyki o zasady prowadzenia działań gaśniczych w obiektach zabytkowych oraz zasady ewakuacji obiektów zabytkowych i o problematykę dotyczącą doraźnych sposobów zabezpieczenia obiektów ruchomych i nieruchomych na miejscu działań ratowniczo-gaśniczych.

Kształcenie w zawodzie technik pożarnictwa

Kształcenie techników (Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, 21 września 2020d) jest oparte na podstawie programowej *Technik pożarnictwa 311919*. Absolwent szkoły przygotowującej do zawodu technik pożarnictwa jest przygotowany do pełnienia służby w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej. Jego przygotowanie zawodowe umożliwia także podjęcie pracy w innych jednostkach ochrony przeciwpożarowej, jednostkach administracji państwowej, samorządu terytorialnego oraz podmiotach gospodarczych.

Strażacy z tytułem technika pożarnictwa stanowią najliczniejszą grupę kadry dowódczej Państwowej Straży Pożarnej, bezpośrednio kierują działaniami ratowniczo-gaśniczymi i w nich uczestniczą. W związku z tym istnieje

największe prawdopodobieństwo, że właśnie oni będą najczęściej dowodzić pierwszymi zastępami przybyłymi ratować zagrożone obiekty zabytkowe. Analogiczna sytuacja może wystąpić w innych jednostkach ochrony przeciwpożarowej, na których terenie działania operacyjnego zlokalizowane są obiekty zabytkowe. Sugerujemy, aby w *Programie nauczania w zawodzie technik pożarnictwa* przewidzieć dodatkowe godziny dydaktyczne poświęcone zagadnieniom występujących zagrożeń, profilaktyki pożarowej oraz prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych w obiektach zabytkowych, zwracając szczególną uwagę na ich wartość i niepowtarzalność, a także specyfikę ich zabezpieczenia i prowadzenia działań interwencyjnych w tych obiektach.

II. 1. *Ewakuacja dzieł sztuki do kontenera podczas ćwiczeń*

Źródło: Archiwum SA PSP w Krakowie (fot. T. Janecki, Konferencja ODK, 2019).

Kształcenie w zawodzie inżynier pożarnictwa

Inżynier pożarnictwa (Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, 21 września 2020b) jest specjalistą w zakresie inżynierii bezpieczeństwa pożarowego, wykonującym zadania związane z ochroną życia, zdrowia, mienia i środowiska, między innymi w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Zadania te obejmują między innymi:

- gaszenie pożarów,
- ograniczanie skutków klęsk żywiołowych,
- akcje ratownictwa technicznego,
- akcje ratownictwa chemiczno-ekologicznego,
- akcje ratownictwa medycznego.

Inżynier pożarnictwa jest przygotowany do pełnienia dwóch podstawowych funkcji. Pierwszą z nich jest stymulowanie wszelkich działań obejmujących funkcjonowanie i realizowanie zadań związanych z ochroną życia i zdrowia ludzi, mienia i środowiska, w ramach działalności profilaktycznej, w tym wykonywanie czynności kontrolno-rozpoznawczych. Druga funkcja obejmuje realizację zadań administracyjnych i kierowniczych w ramach struktur Państwowej Straży Pożarnej na stanowiskach dowódczych, z umiejętnością organizacji i kierowania akcjami ratowniczymi, jak i poza tymi strukturami, a także zarządzanie bezpieczeństwem pożarowym w jednostkach administracji publicznej oraz podmiotach gospodarczych. Kształcenie inżynierów pożarnictwa realizuje Szkoła Główna Służby Pożarniczej (SGSP). Obowiązujący w SGSP program studiów stacjonarnych pierwszego stopnia dla strażaków w służbie kandydackiej (SP-PK) został opracowany w SGSP w Warszawie w 2019 roku. Z uwagi na ujęcie w szczegółowym programie studiów zagadnienia: „prawne uwarunkowania ochrony dóbr kultury” w ramach przedmiotu – prawo krajowe i międzynarodowe w ochronie ludności (pozycja 17 w programie studiów) autorzy zakładają, że student zdobywa podstawową wiedzę z zakresu wymogów prawa w stosunku do obiektów zabytkowych. Konieczne wydaje się natomiast uzupełnienie przekazywanych informacji o specyfikę działań w obiektach zabytkowych oraz o ewakuację dóbr kultury rozumianych jako zabytki ruchome, jak również o sposoby doraźnego zabezpieczenia tych przedmiotów

po ewakuacji. Istotne jest także wprowadzenie do programu studiów zagadnień związanych z wykorzystaniem przez kierującego działaniem ratowniczym (KDR) narzędzi informatycznych. Podobne sugestie dotyczą programu studiów niestacjonarnych pierwszego stopnia dla strażaków w służbie stałej (NP-PS), programu studiów stacjonarnych pierwszego stopnia dla osób cywilnych (SP-PC) oraz programu studiów niestacjonarnych pierwszego stopnia dla osób cywilnych (NP-PC). Sugeruje się także uzupełnienie programów studiów drugiego stopnia prowadzonych przez SGSP o tematykę związaną z symulacjami komputerowymi pożarów w obiektach zabytkowych, realizowaną na dostępnych trenażerach wykorzystujących wirtualną rzeczywistość.

Wieloletnie doświadczenie pracowników Szkoły Aspirantów PSP w Krakowie zdobyte podczas organizacji cyklicznych konferencji i szkoleń z zakresu ochrony dóbr kultury, jak i wiedza zdobyta podczas badań projektowych, wskazują na potrzebę utworzenia studiów podyplomowych dla strażaków biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych oraz zajmujących się działaniami prewencyjnymi, pełniących służbę w komendach, których rejon działania obejmuje obiekty zabytkowe, o co od wielu lat postulują w środowisku. Wyzwania tego podjęła się Akademia Marynarki Wojennej wraz z partnerami wspomnianego wcześniej projektu.

Pozostałe formy szkolenia oferowane przez jednostki organizacyjne PSP

Wśród szkoleń z zakresu ochrony dóbr kultury najszerszą ofertę od wielu lat przedstawia Szkoła Aspirantów PSP w Krakowie (SA PSP), której Wydział Centrum Szkolenia Ochrony Ludności i Dóbr Kultury (WCS) od początku lat 90. ubiegłego wieku organizuje cykliczne konferencje tematyczne „Ochrona dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń”, a także szkolenia i kursy dla wielu grup zawodowych. SA PSP w Krakowie prowadzi także bogatą działalność wydawniczą w tym zakresie tematycznym (Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie. b.d.). Realizując te zadania, SA PSP w Krakowie ściśle współpracuje z Komendą Główną PSP i jest przez nią wspomagana w zakresie marketingu. Pracownicy WCS uczestniczą także jako pre-

legenci w krajowych i zagranicznych wydarzeniach z zakresu ochrony dóbr kultury. Ponadto w ramach swojej działalności statutowej SA PSP w Krakowie organizuje szkolenia z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej.

Szkolenia dotyczące bezpieczeństwa wewnętrznego oferuje również Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego – Państwowy Instytut Badawczy w Józefowie (CNBOP-PIB), a ich tematyka nierzadko obejmuje ochronę dóbr kultury.

CNBOP-PIB oraz SGSP w ramach realizacji projektów organizują szkolenia i inne formy kształcenia z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa wewnętrznego, w tematyce których zawarte są zagadnienia ochrony zabytków, a także prowadzą programy naukowo-badawcze, działalność wydawniczą i popularyzatorską.

Funkcjonujący od 2021 roku we Wrocławiu Międzynarodowy Ośrodek Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu ma także bardzo szeroką ofertę szkoleń skierowaną przede wszystkim do środowiska wojskowego.

Szkolenia dla Ochotniczych Straży Pożarnych

System szkolenia członków Ochotniczych Straży Pożarnych jest zawarty w *Zasadach organizacji szkoleń członków Ochotniczych Straży Pożarnych biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych* (Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. Biuro Szkolenia, 2015) zatwierdzonych przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej 20 listopada 2015 roku. Opiera się on na sześciu programach szkoleń adresowanych do członków Ochotniczych Straży Pożarnych, realizowanych na kilku poziomach zaawansowania. Są to:

- *Program szkolenia podstawowego strażaków ratowników Ochotniczych Straży Pożarnych,*
- *Program szkolenia kierowców – konserwatorów sprzętu ratowniczego Ochotniczych Straży Pożarnych,*
- *Program szkolenia przygotowującego do egzaminu dopuszczającego do kierowania pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej*

powyżej 3,5 t dla strażaka ratownika Ochotniczych Straży Pożarnych (Program szkolenia..., 3 czerwca 2022).

Trzy pozostałe programy dotyczą szkoleń na poziomie dowódczym:

- *Program szkolenia kierujących działaniem ratowniczym dla członków Ochotniczych Straży Pożarnych (dowódców OSP),*
- *Program szkolenia naczelnika Ochotniczych Straży Pożarnych,*
- *Program szkolenia komendanta gminnego ochrony przeciwpożarowej.*

Sugeruje się wprowadzenie w tych programach treści tematycznych związanych z zasadami prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych na obiektach zabytkowych oraz ewakuacji zabytkowych obiektów ruchomych.

Podsumowanie

Przeprowadzona krótka analiza pokazuje, że specjalistycznym szkoleniem skierowanym do strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej, którzy mogą uczestniczyć w działaniach ratowniczo-gaśniczych prowadzonych w obiektach zabytkowych, zajmuje się głównie Państwowa Straż Pożarna. W ramach swoich ustawowych (Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej). zadań rozpoznaje ona zagrożenia pożarowe i inne miejscowe, sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych, organizuje i prowadzi akcje ratownicze w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń, wykonuje pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze w czasie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze, a także kształci kadry dla potrzeb Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz powszechnego systemu ochrony ludności oraz prowadzi prace naukowo-badawcze w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony ludności.

Zakres wiedzy i umiejętności praktycznych, jakie powinni posiadać strażacy jednostek ochrony przeciwpożarowej, a szczególnie strażacy PSP, którzy realizują działania operacyjne na obiektach zabytkowych, pozostaje otwarty. Należałoby wzbogacić programy nauczania o szczegółową tematykę na poszczególnych poziomach procesu kształcenia (Kołodziejski, 2005) pożarniczego oraz na kursach specjalistycznych.

Oprócz działań typowo operacyjnych strażacy PSP powinni uczestniczyć w innych działaniach, w zakresie których realizowane są zadania związane z ochroną dziedzictwa, dla poszerzenia wiedzy i umiejętności. Dzięki takiemu zaangażowaniu będą w stanie realizować swoje obowiązki w sposób profesjonalny.

W ramach prac nad nowymi rozwiązaniami dotyczącymi ochrony ludności i obrony cywilnej należy pochylić się także nad aspektami ochrony dziedzictwa, o której jest mowa w międzynarodowych konwencjach.

Pytanie – w jakim zakresie strażacy jednostek ochrony przeciwpożarowej powinni brać udział w pracach przygotowawczych i planistycznych dotyczących zagadnień ochrony dziedzictwa – pozostaje otwarte. Nie ulega też wątpliwości, że wymagane dla obiektów zabytkowych dokumenty planistyczne powinny być uzgadniane z organami Państwowej Straży Pożarnej w celu wypracowania i ustalenia optymalnych rozwiązań.

Streszczenie: Obiekty zabytkowe wymagają szczególnej ochrony na wypadek sytuacji kryzysowej związanej z siłami natury i żywiołami. W artykule dokonano analizy programów kształcenia podmiotów bezpośrednio zaangażowanych w działania ratownicze w aspekcie specjalistycznego przygotowania do ratowania dziedzictwa narodowego.

Abstract: Historical sites require special protection in the event of an emergency situation related to the forces of nature and the elements. The article analyzes the training programs of those directly involved in rescue operations in terms of specialized preparation for saving national heritage.

Słowa kluczowe: ochrona zabytków, konflikt zbrojny, sytuacje kryzysowe, system kształcenia PSP, działania ratownicze, edukacja pożarnicza, szkolenia pożarnicze, kursy, ewakuacja zabytków, dziedzictwo kulturowe, obiekt zabytkowy

Keywords: Monument protection, armed conflict, emergencies, education system of the State Fire Service, rescue operations, fire education, fire training, courses, monument evacuation, cultural heritage, historic site

Bibliografia

- Bednarek, J., Bielicki, P. (1997) *Podstawy psychologii, pedagogiki i metodyki kształcenia pożarniczego*. Warszawa: Firex.
- Kołodziejcki, D. (2005). Proces kształcenia i jego formy organizacyjne. W: C. Dobrodziej, A. Kubicka, M. Olbryś, M. Urbańska, M. Gołębiowski, M. Kicka, D. Kołodziejcki; C. Dobrodziej (red.), *Podstawy pedagogiki i psychologii dla słuchaczy kursu kwalifikacyjnego podoficerów Państwowej Straży Pożarnej*, s. 15–28. Warszawa: Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej.
- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. (21 września 2020a). *System kształcenia w Państwowej Straży Pożarnej w Polsce*. <https://www.gov.pl/web/kgpsp/system-ksztalcenia>
- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. (21 września 2020b). *W zawodzie inżynier pożarnictwa*. <https://www.gov.pl/web/kgpsp/w-zawodzie-inzynier-pozarnictwa>
- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. (21 września 2020c). *W zawodzie strażak*, <https://www.gov.pl/web/kgpsp/w-zawodzie-strazak>
- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. (21 września 2020d). *W zawodzie technik pożarnictwa*. <https://www.gov.pl/web/kgpsp/w-zawodzie-technik-pozarnictwa>

- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. Biuro Szkolenia. (2015). *Zasady organizacji szkoleń członków Ochotniczych Straży Pożarnych biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych*. https://zosprp.pl/wp-content/uploads/2022/01/Zasady_OS_OSP_2015.pdf
- Ochrona dóbr kultury w sytuacji kryzysowej i wojny – projekt edukacyjny*. (b.d.). Pozyskano 28 czerwca 2022 z: <https://www.amw.gdynia.pl/index.php/uczelnia/finansowane-ze-srodkow-efs/item/3809-miedzysektorowe-wyzwania-specjalista-ds-ochrony-dobr-kultury-na-wypadek-sytuacji-kryzysowej-i-wojny-opracowanie-programu-studiow-podyplomowych-dedykowanych-pracownikom-dzialajacym-na-pograniczu-dziedzin,%20dost%C4%99p%2028%20czerwca%202022%20r>
- Okoń, W. (2016) *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Program szkolenia przygotowującego do egzaminu dopuszczającego do kierowania pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 t dla strażaka ratownika ochotniczych straży pożarnych*. (3 czerwca 2022). <https://www.gov.pl/attachment/5f5d44ec-c746-4bb2-810c-f219399b2ca9>
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2004 nr 212, poz. 2153).
- Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie. (b.d.). *Wydawnictwa SA PSP*. Pozyskano 28 czerwca 2022 z: https://www.sapspl.pl/index.php/pl_pl/wydawnictwa-2/wydawnictwa-sa-psz
- Szkoła Główna Służby Pożarniczej. (b.d.). *Plany i programy studiów*. Pozyskano 28 czerwca 2022 z: https://www.sgsp.edu.pl/?page_id=3132
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (t.j. Dz.U. 2021, poz. 869, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1940, z późn. zm.).